

МОЖЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Абрамович Г.В.

Вінницький державний технічний університет (м. Вінниця)

Знайомство із зарубіжними методичними посібниками і підручниками з англійської мови, що з'явилися в останнє десятиріччя, свідчить про те, що комунікативна спрямованість навчання іноземній мові отримує все більше поширення. Помірне дозування «дрилла» (попереднього оволодіння граматичними формами і конструкціями, а також лексикою, необхідною для організації спілкування в межах даної теми або ситуації) витримується, але не як самоціль, а як фундамент для побудови головної споруди - спілкування. Тому в навчальні посібники неодмінно включається велика кількість матеріалів і завдань, що спонукають до спілкування іноземною мовою.

Оволодіння комунікативною компетенцією вимагає оволодіння чотирма видами спілкування: аудіюванням, говорінням, читанням і письмом - в їх тісній взаємодії. Така взаємодія пронизує весь учбовий процес, в тому числі і процес навчання аудіюванню, якому приділяється значна увага в зарубіжних посібниках.

В методичному посібнику Дж. Хармера (Harmer J. The Practice of English Language Teaching), який призначається для викладачів англійської мови як іноземної, виділено п'ять вмінь, що характеризують аудіювання:

1. Вміння прогнозувати.
2. Вміння добувати конкретну інформацію з почутого.
3. Вміння формувати загальне уявлення про почуте.
4. Вміння розпізнавати відношення до предмету розмови, настроїв людини, що говорить.
5. Вміння розуміти з контексту значення незнайомих слів (словосполучень).

При цьому вміння 1-3 розвиваються по одноразовому пред'явленні тексту, а вміння 4-5 - при його двох - чи трьохразовому прослуховуванні.

Розглянемо тепер детально кожне із вмінь, згадуючи про можливості активізації навчального процесу на заняттях з іноземної мови.

1. Для розвитку вміння прогнозувати велику увагу слід звернути на етап, що передує аудіюванню. Основне завдання викладача - зацікавити слухачів. Він може зробити невеликий вступ, пов'язаний із темою тексту. Далі студентам пропонується висловитись на дану тему відповідно до наступних пунктів:

Things you know	Things you are not sure of	Things you would like to know
-----------------	----------------------------	-------------------------------

Ці пункти записуються на дошці. Висловлення студентів (в короткій формі) також записуються на дошці.

Потім викладач пропонує прослухати текст для того, щоб підтвердити або заперечити інформацію, винесену на дошку, визначити, що нового вони взнали. Далі можуть бути запропоновані і інші види робіт, направлені на розвиток вмінь та навичок говоріння або письма на основі почутого.

2. В житті ми часто користуємося вмінням добувати конкретну інформацію із почутого, проте робимо це не завжди усвідомлено (так ми слухаємо прогноз погоди, намагаючись почути і запам'ятати прогноз тільки для свого міста чи району). При оволодінні іноземною мовою згадане вміння носить усвідомлений характер і може розвиватись наступним чином.

Викладач вибирає текст, наприклад про відомих спортсменів різних країн, коротко згадує про розвиток спорту в країнах світу, про підготовку спортсменів до змагань і таке інше, а потім записує на дошці наступну анкету, котру студентам пропонується заповнити в процесі прослуховування:

	Swedish cyclist	British swimmer	American long-distance runner
gets up at			
starts training at			
finishes training at			
spare time activities			

Після прослуховування студенти обговорюють, чи вірно вони заповнили анкету, порівнюють отриману інформацію. Як продовження роботи на основі почутого можна запропонувати завдання в парах: "Ви - кореспондент і берете інтерв'ю у відомого спортсмена. А ви - спортсмен і відповідаєте на запитання кореспондента". Відомі студенти можуть написати

замітку про життя того спортсмена, з яким розмовляв кореспондент.

3. Для розвитку вміння формувати загальне уявлення про почуте потрібне регулярне цілеспрямоване тренування. Воно може здійснюватись слідуючим чином.

Викладач вибирає текст, повідомляє студентам про що вони почують, наприклад, розмову трьох людей, котрі діляться враженнями про роботу міської автобусної служби і формулює завдання - в'яснити в процесі прослуховування тексту, як ці люди ставляться до даного виду транспорту, чи користуються вони автобусом. Виконати це завдання допоможе таблиця, яку заповнюють під час прослуховування:

	A	B	C
approves of the bus service			
usually travels to work by bus			

Після прослуховування і обговорення отриманої інформації можна попросити взяти інтерв'ю у свого товариша про роботу транспорту в місті, де він живе.

4. Розвиткові вміння розпізнавати відношення людини до теми розмови, його настроїв сприяє засвоєння різноманітних інтонаційних моделей. Зупинимось на двох таких моделях.

Студентам необхідно нагадати, що заключна частина розділового питання (disjunctive question, tag question) промовляється із різною інтонацією: 1) висхідним тоном, якщо немає впевненості у власному ствердженні і від співбесідника очікується ствердження або заперечення (таким чином людина, що висловлюється, ніби запитує: "Am I right?"); 2) нисхідним тоном, якщо промовець впевнений у своєму ствердженні і в тому, що співбесідник погодиться із ним. Після такого вступу викладач просить записати в зошитах слідуюче:

Am I right?: 1.2.3.4.5.

Agree with me: 1.2.3.4.5.

Потім він пропонує студентам прослухати діалог, в якому вжито п'ять розділових питань, і відмітити цифру, що вказує на порядок слідування кожного розділового запитання в діалозі, на першій чи другій стрічці (в залежності від інтонації, з якою було вимовлене запитання) (1).

Важливо також нагадати, що один і той же вигук, промовлений з різною інтонацією, може виражати різні почуття.

Наприклад, вигук Oh, промовлений високим нисхідним тоном (пониження тону в широкому інтервалі), означає підтримку і навіть захоплення реплікою співбесідника, в той час як цей же вигук промовлений з низьким нисхідним тоном

(пониження тону у вузькому інтервалі), має протилежне значення.

5. Для розвитку вміння розуміти на основі контексту значення незнайомих слів можна перед другим прослуховуванням тексту написати ці слова (словосполучення) на дошці і запропонувати студентам здогадатись про їх значення в процесі прослуховування.

Візьмемо, наприклад, частину тексту про міську автобусну службу (з ним студенти познайомились при розвитку вміння формувати загальне враження про почуте). Перед повторним пред'явленням цієї частини тексту викладач пропонує здогадатись про значення слова *appalling* і словосполучення *to turn up*:

Interviewer: Miss Smith, what do you think of the bus service?

Miss Smith: I think the bus service is appalling. Luckily for me I don't use it that often unless I have to go shopping.

Interviewer: How could the bus service be improved?

Miss Smith: Well, they could turn up regularly. I mean you look at the time - table and you think «Oh, five minutes to wait», and it turns out to be an hour, which is not very nice when you are in a hurry.

Після прослуховування тексту виконуються наступні завдання:

1) Say what Miss Smith means when she calls the bus service "appalling":

- a) the bus service is very bad;
- b) the bus service is good;
- c) the bus service is not too bad.

2) What other word could you use instead of "turn up" in the sentence "...they could turn up regularly"?

Отже, ми описали роботу над п'ятьма вміннями, що характеризують аудіювання. Як видно із наведених прикладів, ця робота стимулює активну діяльність студентів на занятті. Такими ж великими можливостями для активізації учбового процесу можуть бути і ігри, розроблені досвідченими зарубіжними методистами (2). Зупинимося на двох із них, в процесі проведення яких здійснюється взаємодія всіх видів мовної діяльності.

1. Гра "Біографія". Для організації цієї гри необхідно підготувати ряд карток із зображеннями людей, що зайняті якоюсь роботою. Кожен студент отримує картку і стає людиною, що зображена на ній.

Він заповнює наступну анкету:

	Your answers	Questions to your partner
Name		
Age		
Education		
Job		
Like/Dislike the job		
Previous job(s)		
Residence		
Daily routine:		
getting up		
breakfast		
leaving home		
transport		
morning work		
lunch		
afternoon work		
evening activities		

Спочатку студент записує свої дані а потім вигадує запитання, котрі він міг би задати своєму партнерові. В процесі цієї роботи викладач проходить по рядах і допомагає студентам (підсказує незнайомі слова, іноді виправляє допущені помилки).

Потім студенти працюють в парах - ставлять один одному запитання, щоб отримати інформацію про співбесідника. Можливий скорочений запис отриманих відповідей для того, щоб в подальшому студент міг скласти розповідь про свого партнера (усно на занятті або письмово вдома).

2. Гра "День в моєму житті". Для проведення цієї гри вибирають ведучого (або декількох ведучих, якщо клас ділиться на декілька груп), котрий виходить із кімнати. Його товариші домовляються між собою про те, що, на їхню думку він робив вчора (де був і коли, з ким розмовляв і т.д.). Ведучий заходить до аудиторії і починає ставити своїм товаришам загальні запитання (тобто питання, що вимагають відповіді "так" або "ні") про те, як на їхню думку, він провів день. Взявши думку товаришів, він відповідає на їх загальні запитання про те, як в дійсності склався його день. По ходу гри можна робити короткі записи на дошці або в зошитах, а потім провести порівняння і скласти розповідь про робочий день студента (усно чи письмово).

Засобами активізації навчального процесу на заняттях з іноземної мови є, згідно зарубіжних методистів, і так звані аутентичні матеріали (до таких матеріалів вони відносять

рекламні проспекти, що випускаються в країні мови, що вивчається, програми радіо- і телепередач, брошури, що містять правила внутрішнього розпорядку в школах і коледжах і т.п.). Розглянемо організацію роботи з двома видами аутентичних матеріалів, в процесі якої здійснюється комунікативно спрямоване навчання англійській мові (3).

1. Використання рекламних проспектів, присвячених, наприклад, місцям відпочинку, визначним місцям, активним видам відпочинку.

Студенти заповнюють слідуєчу анкету про свої улюблені місця (про місця, де вони мріють побувати) і про те, де вони б могли зайнятись улюбленим видом спорту:

<u>Sightseeing:</u>	<u>Activities:</u>
towns	cycling
regions	tennis
museums	horse - riding
local markets	fishing
castles	boating
cathedrals	surfing
outstanding scenery	ect.
etc.	

Після заповнення анкети студенти відповідають на слідуєчі запитання:

Where would you like to spend your summer holidays next year? Explain why. What would you like to do next summer? Where would you be able to learn horse - riding? Etc. Потім вони виконують слідуєче завдання: Say a few sentences (Write a few lines) about your town (village) inviting tourists to spend their holidays there. Можна також, користуючись листівками, фотографіями або слайдами, описати (усно або письмово) місце відпочинку в Великобританії, США або Канаді.

2. Використання програми телебачення, взятої із англійської газети. Дивлячись на програму, студенти заповнюють таблицю:

	Name of programme	Time	Channel
News			
Films			
Sports			
Music			
Cartoons			
Plays			

Потім студенти відповідають на запитання, користуючись даними таблиці: What films will be on ITV* this week? Which

programmes are particularly interesting for children? Which shows would you choose? Etc. Далі можна запропонувати самим скласти програму (усно чи письмово), що відповідає смакам і інтересам студентів.

Наприкінці статті хотілося б коротко зупинитись на ролі викладача в процесі комунікативно спрямованого навчання іноземній мові. Багато зарубіжних методистів вказують на те, що така спрямованість змінює поведінку викладача в аудиторії: зовні він відіграє менш помітну роль, однак він вирішує надзвичайно складне завдання - організувати комунікативну діяльність студентів і тактовно допомогати їм під час цієї діяльності, тобто виступати в якості радника, а не перевіряючого. Для вирішення цього завдання потрібно добре знати своїх студентів, їх інтереси, нахили і можливості і відповідно розподіляти навчальний матеріал, дозувати допомогу при роботі аудиторії, диференціювати вимоги. Важливо мати чітке уявлення про мотивацію, що спонукає студента вивчати іноземну мову, і на основі цього допомогати йому досягнути мети, котру він сам перед собою ставить (4).

- (1) Приклад взятий із книги: Gore L. Listening to Maggie. - Longman, 1985.
- (2) Слідуючі посібники: Rixon Sh. Communication Games. - Macmillan, 1981; Klippel F. Keep Talking. - Cambridge University Press, 1984; Granger C. Play Games with English. - Heinemann Educational Books, 1986.
- (3) Аутентичні матеріали взяті із журналу «Practical English Teaching» (1986, September)
- (4) Книга: Brumfit C. Communicative Methodology in Language Teaching. - Cambridge University Press, 1984.

*ITV - instructional television - навчальне телебачення